

Homenaje nacional para un referente euskaltzale

GARA

La muerte ayer del lingüista, escritor y euskaltzale José Luis Alvarez Enparantza, Txillardegi, fue recibida con pesar en el mundo euskaltzale. Partidos políticos, como EA y Aralar, y entidades que trabajan a favor del euskara como Euskal Herrian Euskaraz, el Observatorio Behatokia y Kontseiluak destacaron la importancia de la impronta dejada por este intelectual y político, a la vez que la izquierda abertzale anunciaba que celebrará el próximo día 29 en Donostia –los detalles se darán a conocer más adelante– un homenaje nacional a la memoria del histórico militante.

La izquierda abertzale quiso expresar su agradecimiento a «este gran abertzale que tantos merecimientos reunió durante su vida». Recordó «la gigantesca aportación» efectuada por este abertzale cuyos principales caballos de batalla fueron el euskara y la patria, y que «fue además quien abrió caminos al defender que la patria se basa en el idioma, convirtiéndose en símbolo para las generaciones venideras».

Aralar por su parte, destacó que Txillardegi fue un «precursor e impulsor de la izquierda abertzale y del cambio en la política de Euskal Herria». «Tuvimos el placer de compartir militancia con él en Aralar y su actuación fue siempre sincera y cruda, en ocasiones demasiado cruda. También conocimos de primera mano la apuesta firme por la paz y las vías exclusivamente políticas de una persona que impulsó la lucha en contra de la dictadura en tiempos de Franco», subrayaron.

Eusko Alkartasuna lamentó la pérdida de un «actor importante en la historia de Euskal Herria del último medio siglo, no sólo en el ámbito político, sino también en el lingüístico y en el de la creación literaria. (...) Un militante en ámbitos fundamentales para la construcción nacional de Euskal Herria».

El secretario general de Kontseilua, Paul Bilbao, por su parte, quiso recordar el duro trabajo que realizó Txillardegi para vivir en euskara y que lo hizo con determinación y coherencia. «Aprendió y enseñó euskara, fue un renovador de la litera-



Txillardegi, en una concentración de LAB en Donostia contra la Constitución española, en 2004.
Jon URBE | ARGAZKI PRESS

tura en euskara, impulsó el euskara batua, reivindicó la sociolingüística del euskara eta también la llenó de aportaciones... Todo ello nos demuestra que tuvo el euskara y su futuro como compañero de viaje».

El movimiento Euskal Herria Euskaraz también quiso dejar claro que Txillardegi seguirá siendo un referente en el futuro y que «ahora nos toca a nosotros

seguir andando en el camino que nos dibujó». Por último, el Observatorio de los Derechos Lingüísticos declaró que ha sido «modelo» entre los que «hemos querido vivir en euskara» y por el trabajo que realizó en pro de los derechos lingüísticos. Además, recordó todo el trabajo que realizó en muchos aspectos de la recuperación del idioma» de Euskal Herria durante su vida.

Jose Luis Alvarez Enparantza «Larresoro»

Miren AZKARATE Euskaltzaina, Euskal Filologian doktorea eta zinegotzia Donostiako Udalean

Gaur eguerdian izan dugu Jose Luis Alvarez Enparantzaren heriotzaren berri eta hedabideak –irriatiak bereziki– bati eta besteari galdezka hasi dira, nola hartu duzu berria, zer pentsatu duzu... Askok izango dira egun hauetan argitaratuko diren artikulua, euskal literaturari eginiko ekarpena ekarriko dugu gogora, euskararen aldeko lana, unibertsitateko irakaslea aipatuko dugu, eta, nola ez, politikagintzan izan duen protagonismoa. Lerro asko irakurriko ditugu Txillardegi izenburu eramango dutenak. Nik *Larresoro* ekarriko dut gogora. Izan ere, ezaguna zaigun norbait joaten denean, irudi eta oroitzapen sorta etorri ohi zaigu burura; eta niri, berria jakin orduko, «Sustrai bila» izena ateratzen zait. Hari horri tiraka, «Euskara Batua zertan den» ere bai. *Larresorok* idatzitakoak biak.

Euskara batuaren beharraz jabetuta, 60ko hamarkadan ekin zion Jose Luis Al-

varez Enparantzak batasunaren aldeko lanari. 1964an Baionako Biltzarra antolatu zuten idazleen artean bera zen eragileetako bat. Hala aitortzen dio Jean Luis Davant euskaltzainak: «Hor dago Biltzarraren lana, eta Txillardegiri zor diogu nagusiki, Lafitteren axolbea baztertu gabe». Handik irten ziren euskara baturako lehen proposamenak: idazkerari buruzkoak (nb, np kontsonante multzoak, eta in, il, h noiz gorde eta noiz ez, ba, ez edo bait- nola idatzi, etab.), deklinabidearen gainekoak deklinabidea –mugagabea, mugatu singularra eta mugatu plurala bai kontsonantez amaitzen diren hitzena eta bai bokalez amaitzen direnena, bizidunena eta bizigabeena–, aditz laguntzailea, eta Hiztegi Batuko lehen zerrenda dei dezakeguna, «h» letrari zegokiona, bokal artean edo hasieran aspirazioa behar zuten hitzen zerrenda. Horiek izan ziren Biltzarrak ontzat eman zituen puntuak: «Batasunari buruz,

euskaltzale guzietan erabaki hauek betetzen hasteko eskatzen diegu; eta bereziki Euskaltzaindiari egiten diegu dei bat, bere aipamen guziaz gure erabaki hauek aztertu ondoren onar ditzan». Horren eragile eta aitzindari izan zen Jose Luis Alvarez Enparantza. Ez da, beraz, harrizkoa, Jean-Louis Davantek esatea Euskara Batuari atea ireki ziola Baionako Biltzarrari esker 1964ko abuztuaren hondarrean.

Gero izan dut honen guztiaren berri. Askok lehenago izan nuen, baina, esku artean 1970ean *Larresoro* goitizenaekin argitaratu zuen «Sustrai bila. Zenbait euskal koropilo», euskaraz alfabetatu nahi genuen lehen eskuliburua. Handik lau urtera etorriko zen «Euskara Batua zertan den» (1974), hau ere *Larresoro* egile zuena. Bide luzea egin du euskarak, baita Euskara Batuak ere, ordutik hona. Gaur badakigu ez dela oso egokia euskaraz «deklinabidea» dugula esatea, eta deklinabide atzikiak ez zaizkiola izenari edo hitzari

lotzen, nahiz oraindik ere askotan horrela azaltzen diegun ikasleei. Baina, euskaraz alfabetatu eta euskara landu nahi genuenok orduan jabetu ginen «mugagabe» izeneko egitura bazela gure hizkuntzan; idazkeran finkatu beharreko puntuak bazirela, aditz laguntzailea batua ikasi beharko genuela, eta aditz trinkoen paradigmatik ere hor genituela zain. Nik, eta nik bezala beste askok, *Larresororen* eskutik egin genituen Euskara Batuaren ibilbidearen hasierako urteak. Horixe da gaur eguerdian indartsu piztu den oroitzapena. Askotan esaten dugu «izan direlako gara; garelako izango dira». Ezin da jakin zer gertatuko zen Baionako Biltzarra izan ez balitz, Euskara Baturik izango ote genukeen, edo nolako izango zen balizko Euskara Batu hori. Baina ez da zalantzarik gaur guztion artean landu eta umotu dugun eredu zordun zaiola Jose Luis Alvarez Enparantza *Larresorori*, bere kemenari eta lanari.